

EKOLOGICKÉ MOTÍVY VO VÝTVARНОM UMENÍ

POVAŽSKÁ GALÉRIA ŽILINA

NÁMESTIE DUKLA

24. NOVEMBER 1987–15. FEBRUÁR 1988

Výstavu EKOLOGICKÉ MOTÍVY VO VÝTVARNOM UMENÍ ako sprievodné podujatie k trienále Ekoplagát'87 pripravila Považská galéria v Žiline, v spolupráci s Ústredným výborom Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny.

Komisár výstavy a autor katalógu Dana DORICOVÁ

Návrh inštalácie výstavy Dana DORICOVÁ

Technická inštalácia výstavy pracovníci Považskej galérie

Náklad katalógu 500 kusov

Za vydanie katalógu zodpovedá

Ing. Magdaléna GORUŠOVÁ, riaditeľka PG

Fotografie prác z archívu vystavujúcich autorov

Povolené Odborom kultúry ONV v Žiline č. Kult. 50 / 47 Do

Veda a umenie a ďalšie tvorivé činnosti človeka predznamenávajú dobu, tak ako seizmograf citlivozachytáva podzemné chvenie skôr, než sa zreteľne prejaví na povrchu Zeme pred našimi zrakmi. Pri umení, ani pri vede, to nie je jediný jeho cieľom. Umenie má mnohé ďalšie funkcie v ľudskom živote. Ale práve táto možnosť predznamenávania patrí k závažným úlohám jeho poslania v spoločnosti.

Dnes predkladáme verejnosti výstavu Ekologickej motív vo výtvarnom umení. Táto myšlienka pripraviť výstavu z oblasti výtvarného umenia sa zrodila popri práci na prípravách doterajších výstav Ekoplagát, ktoré usporadúva Ústredie štátnej ochrany prírody v Liptovskom Mikuláši a jeho Výchovno-vzdelávacie stredisko v Gbeľanoch v spolupráci s Považskou galériou v Žiline od roku 1978. Galéria už predtým, v roku 1976, v spolupráci s Krajskou organizáciou Zväzu slovenských výtvarných umelcov v Banskej Bystrici pripravila výstavu Ochrana životného prostredia.

Pri štvrtom podujatí súťažnej prehliadky vydaných plagátov s tematikou ochrany prírody a životného prostredia Ekoplagát '87 pripravili jej usporiadatelia tri sprievodné výstavy. Jednou z nich sú aj Ekologickej motív vo výtvarnom umení, na ktorej sa ako spoluusporiadateľ zúčastňuje Ústredný výbor Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny.

Cieľom výstavy je po prvýkrát predstaviť pohľad na túto ekologickej orientovanú časť súčasného voľného výtvarného umenia na Slovensku v hlbšej časovej sonde. Do súboru sme zahrnuli práce autorov, u ktorých sú ekologicke otázky vedúcou myšlienkov ich diel a programovo sa zaoberajú touto problematikou. Mnohí z nich sa jej venujú až do prelomu šesdesiatych a sedemdesiatych rokov. Patria k tým, ktorí si medzi prvými začali uvedomovať závažnosť a dôležitosť ekologickeho myslenia.

Uvedomujeme si, že táto výstava, ktorej rozsah je určený možnosťami nového výstavného priestoru Považskej galérie v ambite budovy na námestí Dukla v Žiline, nemôže vyčerpávať zhodnotiť túto oblasť výtvarného umenia na Slovensku.

Kolekciu a výber diel z tvorby jednotlivých umelcov sme zostavovali tak, aby poukázala na bohatstvo obsahu i rozmanitosť foriem autorských prístupov. Vždy v novom zornom uholi pohľadu odkrývajú tieto otázky ľudskej civilizácie v závere 20. storočia a napomáhajú k ich uvedomovaniu.

október 1987

Dana DORICOVÁ

KAROL BARON

13.9.1939 Levoča

1963 - 1969 VŠVU Bratislava

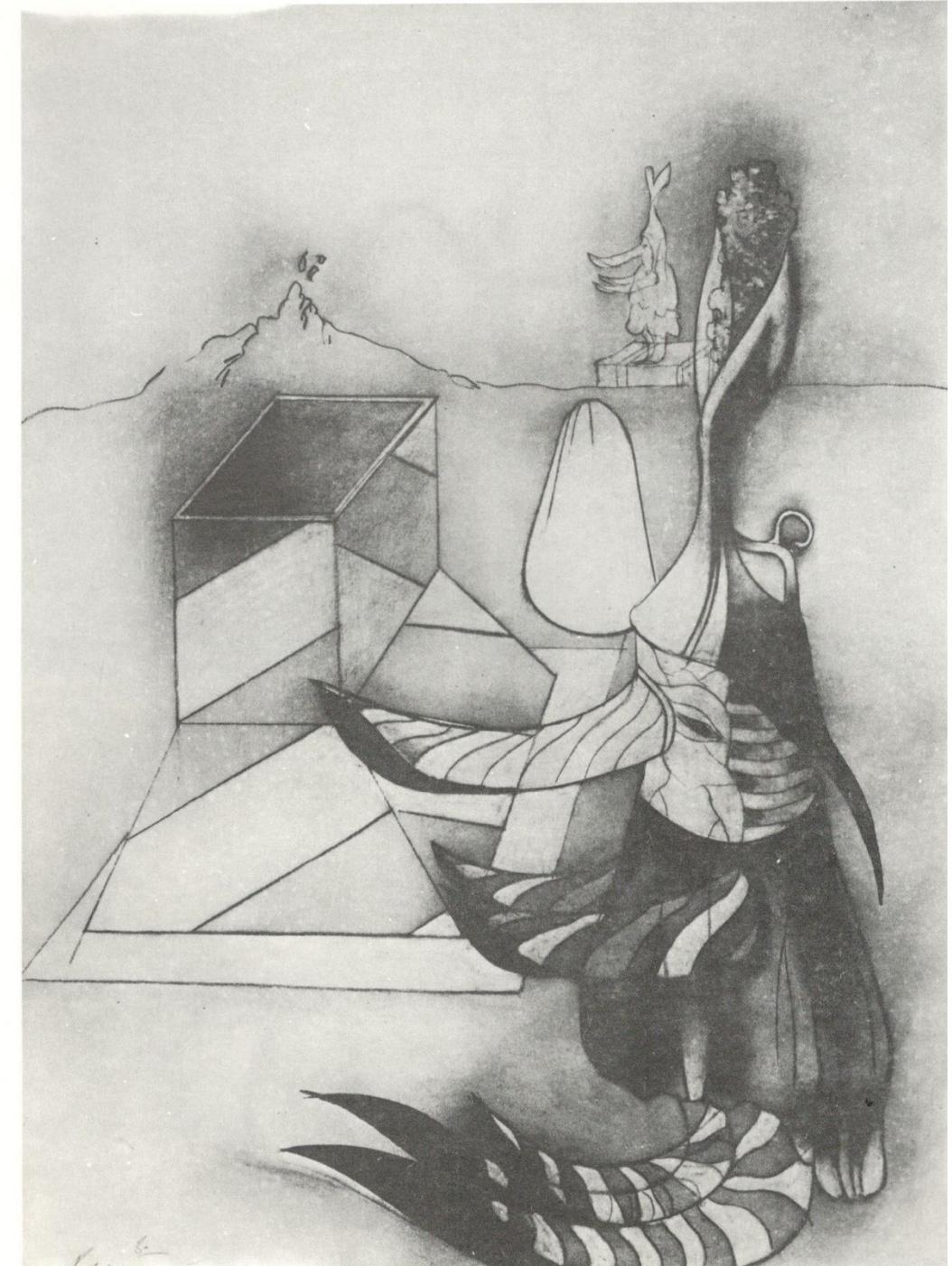
(prof. D. Milly, P. Matějka)

010 08 Žilina - Vlčince, Exnárova 5

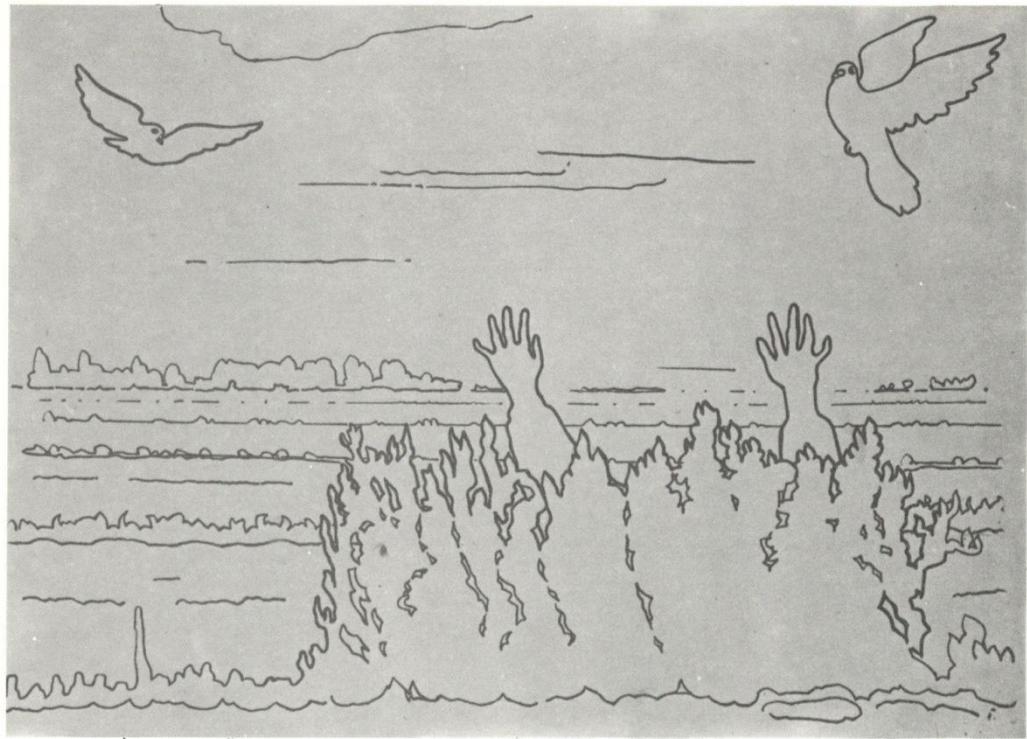
Maliar, kresliar a tvorca tapiérií K. Baron sa vo svojej tvorbe začal venovať ekologickej problematike v sedemdesiatych rokoch. Vytváral cykly olejov a pastelov. Dovolával sa zodpovednosti ľudí voči sebe, voči svojim potomkom a celej prírode. Metaforou groteskej deformácie a nadsádzkou zobrazoval na plánoch vyprahnutej prírody s dominujúcimi symbolmi technických stavieb postavy "invalidov" zvierat a fantazijných bytostí, ktoré už nemôžu existovať bez pomocných prístrojov. Cykly pastelov Človek, Voda, Vzduch, Zem a Motýle majú poetickejší charakter. V meditatívnej polohе upozorňujú na potrebu vyváženia technickej civilizácie citovým naplnením zo vzťahu človeka ku silnej ale i krehkej prírode.

K. Baron vo svojom vývoji postupne prešiel od satirického, grotesného a ironizujúceho pohľadu cez poetizujúcu etapu k úsmevnosti (cyklus Záhradníkove dni, 1984). Téme ľudí v lone prírody, na ktorú sú bytosťne odkázaní, nadalej zostala jedným z hlavných námetov jeho práce.

Autora charakterizuje vernosť maľbe a kresbe, nikdy neopustil tieto kladické disciplíny výtvarného umenia. Tvorí aj v oblasti tapiserie a maľovaných drevených plastík.

KAROL BARÓN – NOSATCI 3., 1981

PETER BARTOŠ

29.4.1938 Praha
1953 - 1957 SŠUP Bratislava
(prof. J. Chovan)
1959 - 1965 VŠVU Bratislava
(prof. J. Mudroch)
831 03 Bratislava, Čsl.par. 29

Tvorca P. Bartoš patrí k tým autorom, ktorí sa medzi prvými na Slovensku začali zaoberať otázkami vzťahu človeka a prírody a uvedomovali si ich význam. Neriešil problémy technickej civilizácie priamo. Vo filozofickom pohlade a s hĺbkou meditácie odkryl svoju prostú pokoru pred prírodou, ktorá nám dáva svoje dary a priesor pre život. Symbolizoval to akciou s piesťanským bahnom z roku 1971, ktoré po službe človeku opäť pietne vrátil zemi.

V konceptuálne orientovanej tvorbe neskoršieho obdobia vytváral P. Bartoš konkrétnie i obecné ochraňarske projekty, prešiel až do oblasti šľachtenia fauny. Hľadal v nich riešenie ekologických otázok a situácií. Kresby a ostatné výtvarné práce sa pre neho stali v prvom rade záznamom myšlienky - projektu a autor nekládol dôraz na riešenie výtvarných a estetických tvorivých snáh.

JURAJ BARTUSZ

zaslúžilý umelec

23.10.1933 Kamenín

1950 - 1954 Vyššia škola umeleckého
priemyslu Praha

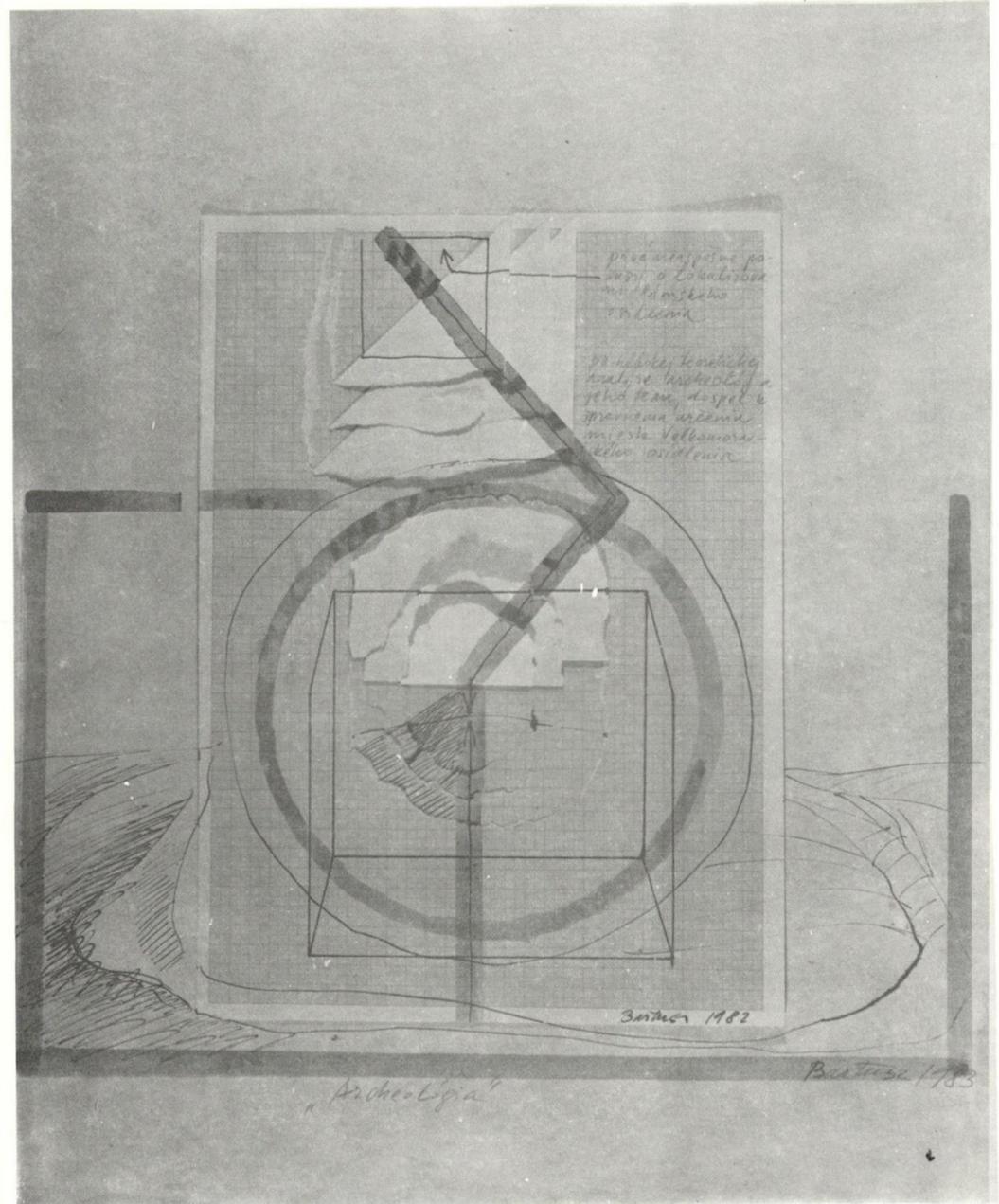
1954 - 1961 VŠUP Praha
(prof. J. Wagner)

a AVU Praha
(prof. K. Pokorný)

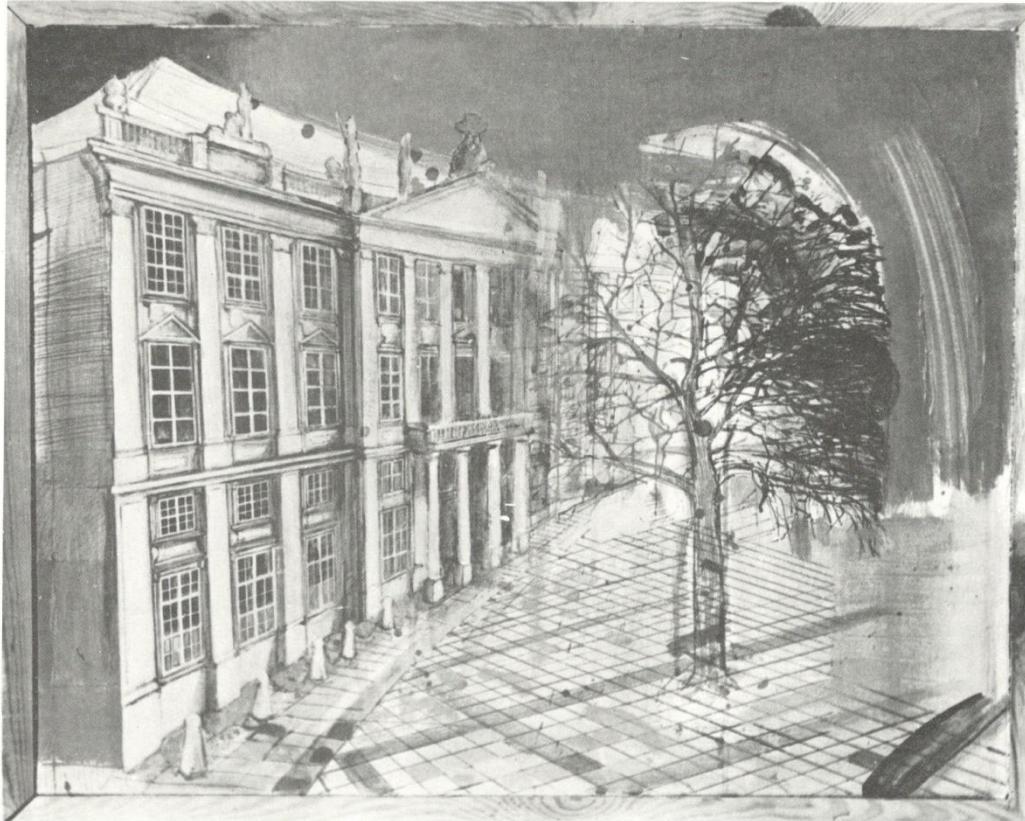
040 01 Košice, Pionierska 7

Sochár J. Bartusz vo svojej tvorbe v oblasti sochárstva a kresby skúma a spoznáva človeka z rôznych uhlov pohľadu na jeho konanie. V začiatku osemdesiatych rokov jeho práca vychádzala z tvorivej inšpirácie podnetov konceptuálneho umenia. Bolo mu blízke jeho projektové riešenie tém.

Túto polohu nachádzame aj v jeho prácach, ktoré sa venovali ekologickej problematike. Vytvoril ich technikou kombinácie kresby perom a štetcom tušom, ceruzou, línie obrysov trhaných siluet v koláži milimetrového papiera. V ironicko-sarkastickej obrazovej nadsádzke sa dotýkal najmä otázok ochrany prírody a kultúrneho dedičstva ľudstva a ich možného zničenia vojnou katastrofou.

JURAJ BARTUSZ – ARCHEOLÓGIA, 1983

LADISLAV ČERNÝ

24.12. 1949 Žilina
1968 - 1974 VŠVU Bratislava
(prof. P. Matejka)
841 04 Bratislava, Púpavová 48

Maliarska tvorba L. Čarného z konca sedemdesiatych rokov bola úzko spätá s ekologickou problematikou. Charakterizuje ju intenzívne osobné zaujatie námetom a jeho ústrednou myšlienkovou. Každé jeho dielo je samostatnou, veľmi jasne formulovanou výpovedňou o probléme, s ktorým sa stretal, ktorý ho zaujal alebo, o ktorom premýšľal.

Výpovedi podriadiť prácu so všetkými formotvornými prvkami obrazu. Na každom obraze pracoval a pracuje stále veľmi dlho. Uvažene vyberal a skladal prvky jeho výstavby. Pre tlmočenie svojho posolstva využíval klasické maliarske postupy, techniku koláže, asambláže a do ich vzájomnej syntézy zapájal aj materiál podkladu obrazu.

Výtvarné myslenie L. Čarného v týchto dielach je epické. Jednotlivé motívy a metafore námetu vkladaj do plochy kompozície a nimi rozprával dej alebo ilustroval ústrednú myšlienku.

Medzi prvé práce s ekologickými motívmi patrí Železničná krajina (1976) a Maľba faktu - Smetisko vo Svite (1977). V prvom obraze využil nadsadený kontrast živej a "umelej" prírody, v druhom zasa štatistické fakty o výške zamoreného ovzdušia v kontraste siluety veľkých a nepriekrušných smerov.

Vo svojich dielach ďalej reagoval na konkrétné udalosti vyrúbania stromu v centre mesta (Pieta stromu, 1978) a zároveň poukazoval na potrebu priameho kontaktu s prírodou (Žiadosť o symbiózu, 1978; Chodenie v tráve, 1978; Ecce regio - Ukrižovaná krajina, 1979).

Aj keď sa v súčasnej dobe L. Černý už ekologickej tematike vo svojej voľnej tvorbe priamo nevenuje, jeho práce sú stále aktuálne a adresné.

JOZEF DORICA

5.9.1949 Martin

1964 - 1968 SŠUP Bratislava
(prof. T. Lugs)1969 - 1975 VŠVU Bratislava
(prof. K. Veselý)

010 01 Žilina, Makovického 10

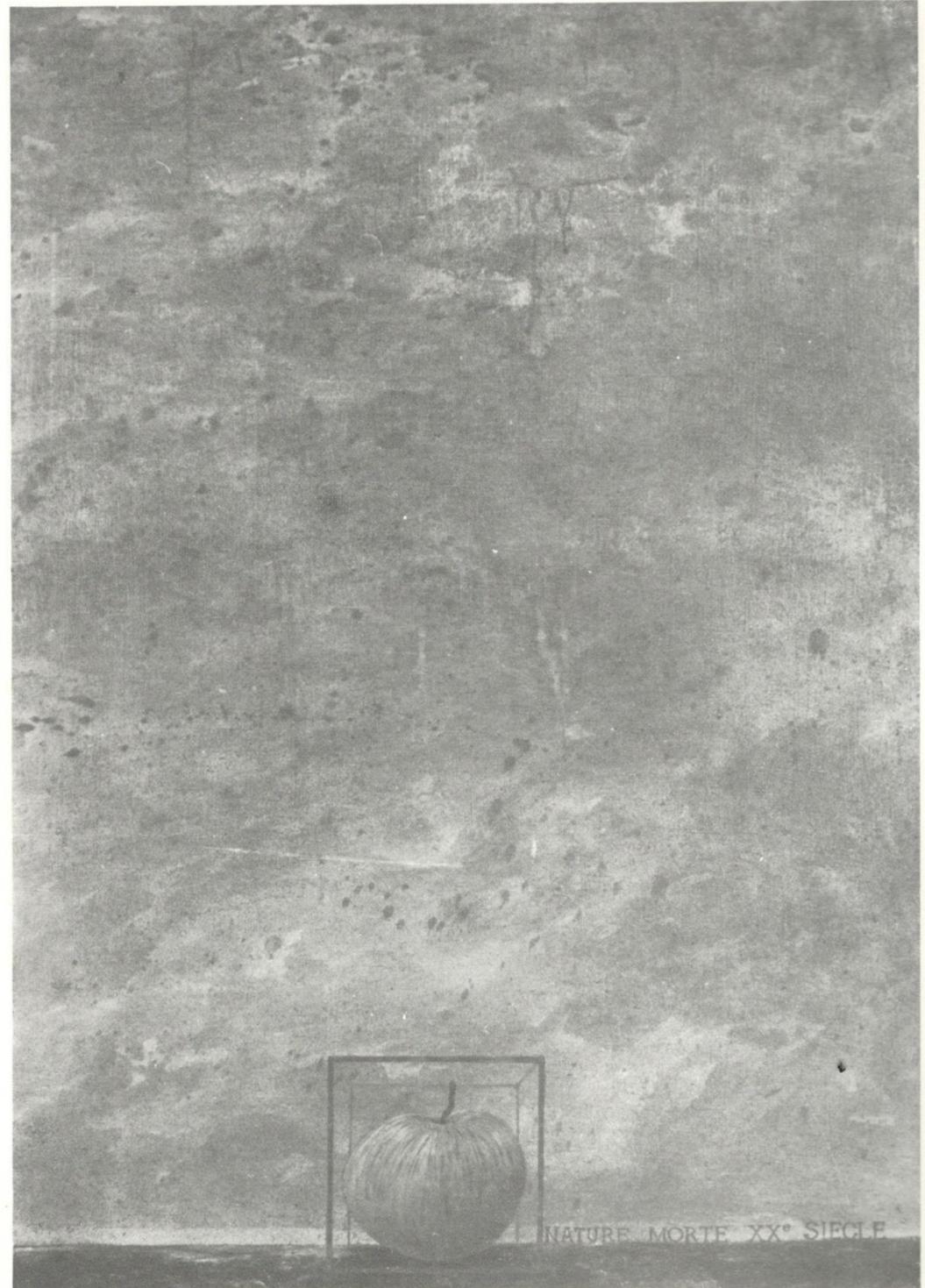
Maliar J. Dorica sa vo svojej tvorbe po prvýkrát venoval ekologickým otázkam v triptychu *Nature morte XXe siecle* z roku 1976. Dvojvýznamosť názvu vo frazeologickom a doslovnom preklade vychádzala z obsahového zamerania obrazov. Na ponurom, sivom pozadí oblohy existujú symboly živej prírody (jablko, voda) už len v umelých podmienkach.

K pálčivým ekologickým problémom našej doby sa J. Dorica vrátil v rozsiahлом cykle kresieb a obrazov *Zem ľudí* z rokov 1984 - 1987. Život ľudí je stále spojený s existenciou Zeme. Ohrozenie ju nebezpečenstvo zneužitia zbraní a ekologickej hrozby. V týchto prácach autor symbolizuje našu planétu dronom zeme. Kladie ho na stôl, ktorý je stolom nášho vedomia a konania. Drn sa postupne mení od bujnejúceho trsu trávy až na vyprahnutú pôdu s krátermi alebo na zabetované plochy jeho povrchu. Inokedy ako Archa Noe nesie ľudí a živé tvory vesmírom a ako kryha sa pri porušení rovnováhy ponára do vód "oceánu" kozmu. Podložený streunami má ohrozený čas svojej existencie.

V prácach J. Dorica spája reálne detaily skutočnosti do novej obrazovej metafory. V kresbách si zvolil techniku ceruzy a uhľa. Ich kompozícia dynamizoval šrafúrami ceruzy a expresívitu dodal valérovými plochami uhľa. V obrazoch v technike oleja sa zmocnil tvarov modelovaním farbou a svetlom, naplnil ich vnútorným napäťím prednesu štetcu.

"Výtvarná výpoved J. Doricu odhaluje a zároveň nastoľuje nekonečný rad otázok. Autor sa totiž usiluje preniknúť za clonu subjektívneho, zmyslového zážitku k vnútorne prežitej a intelektuálne prehodenotej skúsenosti. Prostriedkom je mu bohatý dar imaginácie a racionálnej invencie."

1/
Zora Rusinová in J. Dorica, maľba,
kresba, Divadlo SNP Martin 1983
-(katalóg výstavy).

NATURE MORTE XXe SIECLE

EMIL FULKA

24.1.1947 Horné Štitáre
1963 - 1967 SŠUP Bratislava
(prof. G. Štrba)
1968 - 1974 VŠVU Bratislava
(prof. L. Čemický,
O. Dubay)
821 05 Bratislava, Staré záhrady 14

Tvorba maliara E. Fulku zasahuje do mnohých disciplín výtvarného umenia. V oblasti voľnej tvorby sa aj on venuje otázkam ochrany prírody a vzťahom človeka a technickej civilizácie k nej. Poukazuje na črty ich negatívneho pôsobenia.

Autorove práce majú spoločné črty s konceptom a minimal - artom, niekedy si volí aj formu verističkej kresby. Prostými motívmi obrazu vyjadruje úvahy všeobecnejšej platnosti. Tvorí prevažne v cykloch alebo súboroch. Postupne v nich rozvíja a završuje dej, ktorý je metaforou.

Z výtvarných techník si vyberá najčastejšie kresbu.

MAREK HUBA

16.2.1949 Bratislava
1967 - 1974 VŠVU Bratislava
(prof. J. Kostka)
811 01 Bratislava, Staroturský chod-
ník 1

Sochár M. Huba veľkú časť svojej ľudskej aktivity a svojho času venuje konkrétnej ochranárskej práci. Spolupracuje na záchrane historicických ľudových architektonických pamiatok. Chápe to ako svoju úlohu a poslanie. Ako naplnenie myšlienok, ktoré zobrazuje vo svojej sochárskej tvorbe, konkrétnym ľudským činom.

V komorných plastikách, z ktorých mnohé zostávajú len v náčrte, zobrazuje človeka. Nie ako konkrétnu figúru, ale ako zovšeobecnený symbol jeho osobnosti, ktorú tvoria jej myšlienky a činy. Osobnosti, ktorú formovali stáročné vrstvy kultúrnej histórie ľudstva a ktorá svojím konaním už zároveň dáva aj pečať budúcnosti (Vyťažená planéta, 1984; Veža technickej civilizácie, 1985; Stopa 1986). Plastika Potreba spoľužitia z roku 1985 je burcujúcou výzvou k uvedomneniu si morálnej zodpovednosti každého z nás za osud ľudstva. Obrazom o sile prírody a o človeku, ktorý je jej súčasťou.

Sochárske práce M. Hubu charakterizuje uváženosť prejavu, čistota štýlu, cit pre materiál, hĺbka a presvedčivosť obsahového posolstva.

MARIAN HUBA – VEŽA TECHNICKEJ CIVILIZÁCIE, 1985

VIKTOR HULÍK

13. 8. 1949 Bratislava

1968–1974 VŠVU Bratislava

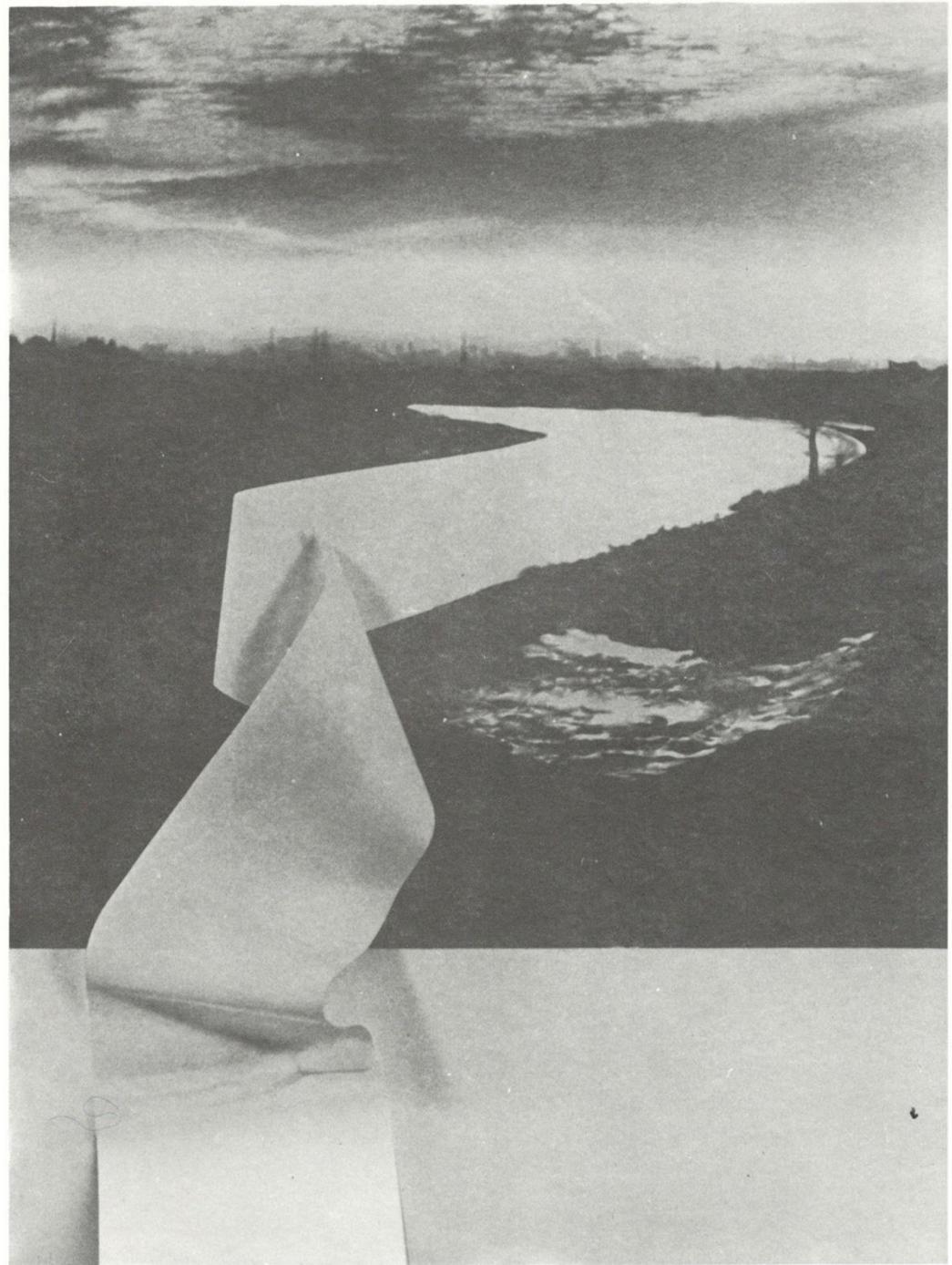
(prof. L. Čemický, P. Matejka, E. Gajdoš)
841 07 Bratislava, Istrijská 80

Tvorba V. Hulíka je programovo ekologicky orientovaná. Autor vždy vychádza z racionálneho jadra úvahy a premyslenej výtvarnej koncepcie. Veľký dôraz kladie na estetickú hodnotu a remeselnú kvalitu svojej práce.

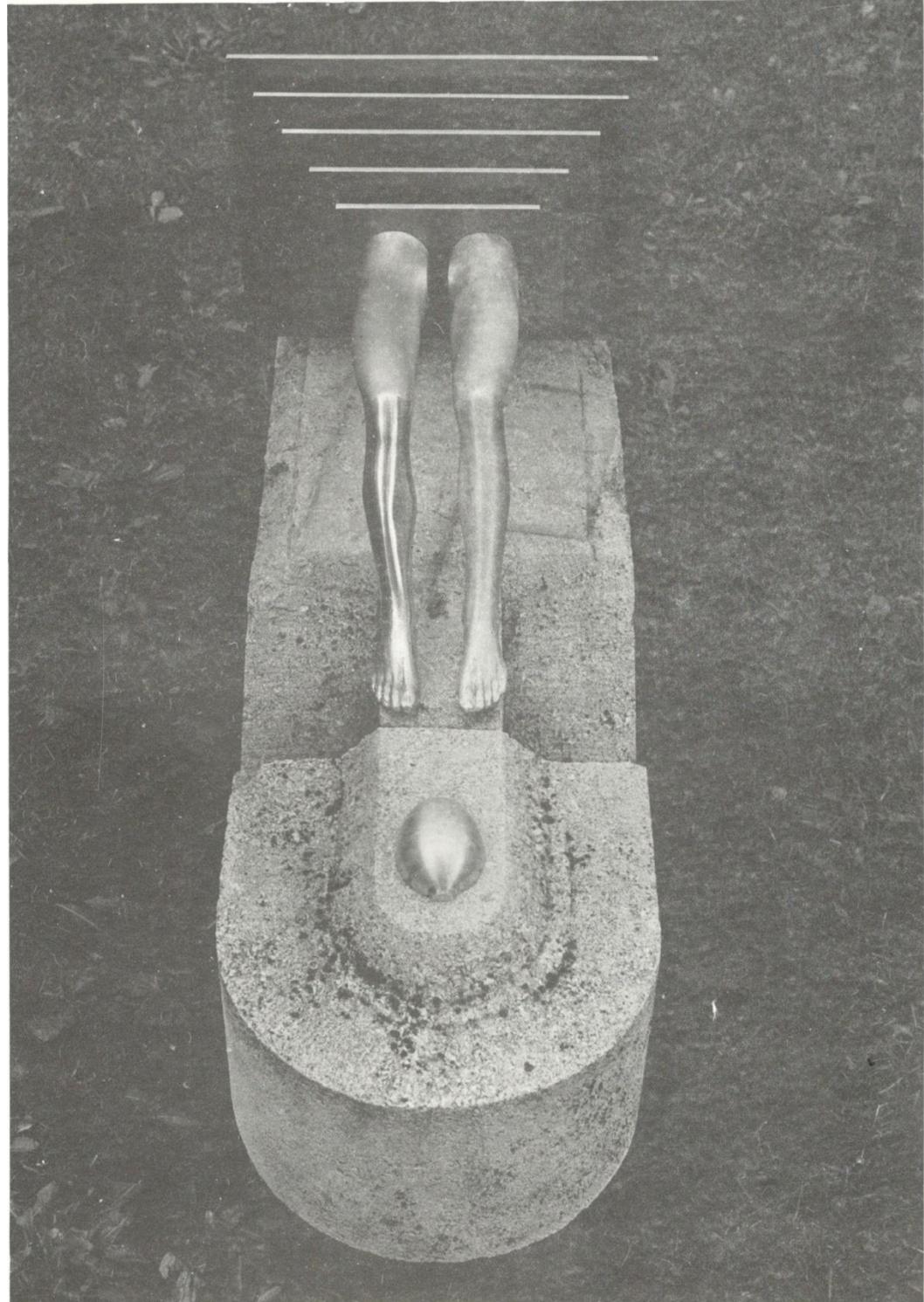
Jeho prvé práce zobrazovali racionálny svet technickej civilizácie, ale už pred rokom 1980 sa u neho začal presadzovať analitický a kritický pohľad na vzťah techniky a prírody. V metaforických skladbách koláží a asambláží konfrontoval formou použitých pokrčených a odtrhnutých tlačí záberov krajiny a ich nepoškodených častí narušenú a nenarušenú prírodu. Spájaním detailov zošívačkou alebo šitím stupňoval napätie konfrontácie. Od týchto „skíc“ myšlienok prešiel k ich grafickému reprodukovaniu. Neskôr metaforou poškodenia obrazu – krajiny imitoval iluzívnu kresbou. Potom sa vrátil k spájaniu ilúzie a reálneho deštrukčného zásahu do kresby ceruzou, do jej plochy vnesol plastický reliéf. Reliéf, ktorý symbolizoval narušenie, najprv z kresby vychádzal do priestoru. V prácach z obdobia okolo roku 1985 do veristickej kresby krajiny na papieri na sololite vložil reliéfy lineárnych tvrdých brázd alebo pokrčeného papiera, cez ktoré bez prerušenia prechádzal motív kresby. Práce sa stali ďalším obrazom necitlivého zásahu technickej civilizácie do krajiny.

V poslednom čase prešiel V. Hulík k obrazom – posúvačom, v ktorých zúročil skúsenosti s reliéfmi v ploche kresby. Znovu využíva v obraze tlač motív a bez prerušenia ho opakuje aj na povrchutentoraz mobilne upevneného reliéfu. Zásahom autora či návštěvníka výstavy sa môže motív obrazu – posúvača búrať, rušiť jeho ilúziu. Pritom však zároveň tvorivo vytvára novú kompozíciu.

V. Hulík cez metaforické obrazy svojich prác hovorí o deštruktívnych zásahoch človeka do prírody, ale zároveň nastoluje aj návrh ich možného riešenia. Vo svojej tvorbe vyšiel z racionálnych tendencií 70-tych rokov, ale vždy ich podriadiel a svojsky využil pre základné myšlienkové posolstvo svojich prác.

VIKTOR HULÍK – PRIENIK (SPOJITOSŤ) V., 1982

DUŠAN KRÁLIK

20.9.1941 Bratislava
1957 - 1961 SŠUP Bratislava
(prof. L. Korkoš)
1961 - 1967 VŠVU Bratislava
(prof. R. Pribiš)
811 04 Bratislava, Drotárska 4

Sochár D. Králik patrí medzi prvých autorov na Slovensku, ktorí sa vo svojej tvorbe začali dotýkať a neskôr programovo venovať téme ochrany prírody, životného prostredia a života človeka vo vyspelej technickej spoločnosti.

Po sochárskych začiatkoch na konci šesdesiatych rokov, ktoré nadvázovali na figurálne tendencie toho obdobia, prešiel k tvorbe súboru bronzových reliéfov. Obrazovými metaforami v nich zobrazoval krehkosť života a jeho ohrozenie. Symbolizoval ho motívmi vtákov a ich rozbitými vajíčkami (Hlava mŕtveho vtáka, 1971, Spoved básnika, 1971, Vesmír, 1972 a ďalšie). Kontrastom čistých plastických tvarov v reliéfoch spolu s ich dramatickým modelovaním a "prekreslením" plôch, účinkom svetla na nich a dynamikou kompozícii dosahoval expresivitu diel. Do ich pôsobenia niekedy zapájal aj vpísaný text a pri zobrazení si niekedy príberal na pomoc fantazijné prvky (Vesmír, 1972).

Po roku 1973 začali do jeho prejavu výraznejšie vstupovať racionalne konštruktívne prvky vo výstavbe kompozícií. Symbolizovali technickú civilizáciu a jej nie vždy pozitívne pôsobenie na život (reliéf Vesmír a technika, 1973). Objavili sa aj v kresbe, ktorá získala charakter samostatných výtvarných diel a popri línii bola jej rovnomennou zložkou farebná plocha.

Autor vo svojom logickom tvorivom vývoji sa obrátil aj k otázkam vyspelej technickej civilizácie. V umeleckých nadsádzkach plastik Človek a stroj (1975) a Vitajte na strojoch (1977) si uvedomil dôležitosť zvažovania zmysluplnosti a funkčnosti výdobytkov techniky pre život človeka, aby niekedy neprerástli do samoučelnosti. V jeho prejave začala nad expresívnym tvarom dominovať čistá kubizujúca geometrická forma a ku kovu pristúpil kameň.

MICHAL KERN
1.5.1938 Žilina
1956 - 1962 VŠVU Bratislava
(prof. Mudroch)
031 01 Liptovský Mikuláš, Močiare 1

Autor M. Kren, školením maliar, na začiatku svojej tvorivej dráhy riešil vnútornú dilemu vplyvu svojich dvoch veľkých maliarskych autorít - otca P.J.Kerna a učiteľa J. Mudrocha. Rozdielnosti ich tvorivých prístupov. M. Kern chcel nájsť objektívnu pravdu a vyriešiť túto dilemu. Vo svojej práci začal uplatňovať princípy racionálne orientovaných prúdov výtvarného umenia 1. polovice 20. storočia, ktoré išli k jeho základným vyjadrovacím hodnotám. Jeho rátio, v neodlučiteľnej jednote s citom, však potrebovalo harmoniu. Autor ju našiel vo vzťahu k prírode, jej zákonostiam. V nej našiel miesto pre rozum i cit, pre fyzický i duchovný život človeka v celistvej jednote. V prírode, do ktorej človek vnára stopu svojho bytia a aktivity, z ktorej čerpá znovuvuskriesenú silu.

12. júla 1982 napísal: "Od tých čias, keď som ešte ako dieťa behal pomedzi lopúchy na brehu Demänovky a začal som si uvedomovať modrú oblohu cez bizardné obrazce v lopúchoch a v daždi som sa tešil, ako steká voda veľkou kanelúrou stebla ku korňom, od tých čias je toto môj ateliér v prírode a príroda v ateliéri. "V cykle Stopy (1982) pokračoval: "vytvoril som líniu.

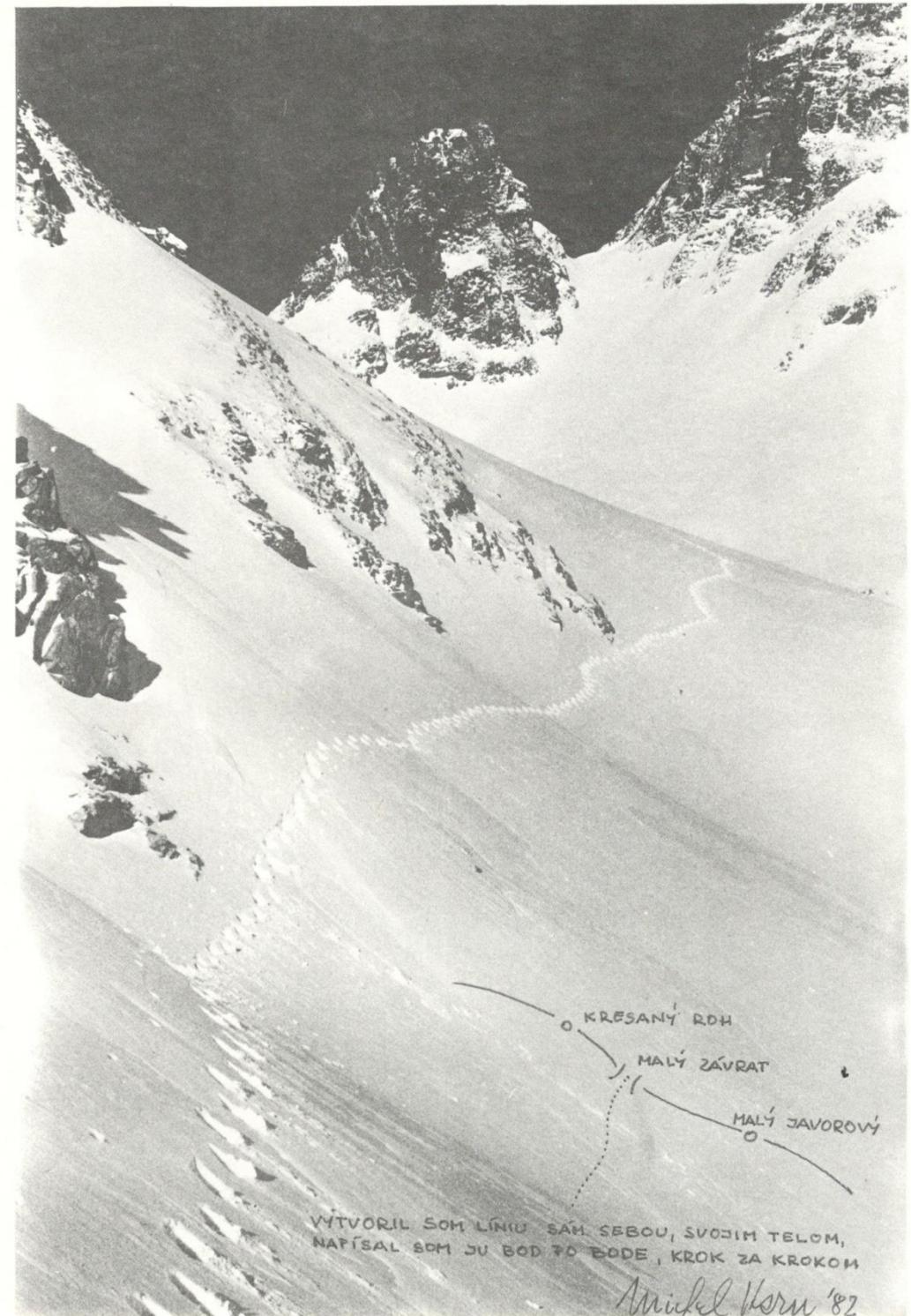
Sám sebou, svojím telom, napísal som ju, bod po bode, krok za krokom"

Rezignoval na klasické maliarske zobrazovanie. Svoje zrkadlenie našiel v princípoch koncepcuálneho umenia. Obohatil ich o introvertnú orientáciu, bližšiu osobnej kontemplácii, než chladnej racionálnej úvahy (cykly akcií a prác z rokov 1975 - 1979, niekde v spolupráci s Petrom Bartošom). V jeho prácach fotografických akcií i kresbách kombináciou techník sa často stretáme so zapojením autora do akcie. Nie je to demonštácia vlastnej osoby, autor je len prostredkom

vykonávania myšlienky diela (cykly Stopy).

Híbku a úprimnosť prežitia výpovede spolu s dôrazom na výtvarnú disciplínu dodávajú prácam M. Kerna umeleckú presvedčivosť a hodnotu.

Po spomínaných prácach zo sedemdesiatych a začiatku osemdesiatych rokov, ktoré sa dotýkali ekológie s dôrazom na níčim nezastupiteľný vzťah človeka a prírody, prešiel k ekologickým výzvam. V diele Hlad (1986) a v cykle Hniezda poukazuje na mravnú zodpovednosť civilizovaného človeka vyspejšej spoločnosti za dary prírody a život v prírode. S mementom, že keď stratíme tento vzťah úcty k prírode a životu, ohrozí ľudstvo aj samu seba.

MICHAL KERN – VYŠLIAPÁVANIE NA MALÝ ZÁVRAT, 1982

JURAJ MELIŠ

13.7.1942 Nové Zámky
1960 - 1966 VŠVU Bratislava
(prof. J. Kostka,
F Štefunko)
811 03 Bratislava, Bartoňova 8

Tvorba sochára J. Meliša nezostáva v tradičných hraniciach disciplíny, ale je citlivou otvorená podnetom doby, v ktorej žije. V ob-sahovej i formálnej rovine diela. Preto sa u neho stretáme s klasickými plastikami, sochárskymi asamblážami. Vytváral prostredia. Na-chádzame aj dotyky s land-artom (projekty myšlienky do krajiny - Help, 1975 - 78). Veľa kreslí, venuje sa aj grafike.

Východiskom jeho práce je myšlienka, potreba výpovede a vyjadrenia. V jeho sochárskych asamblážach na-chádzame ako ich neoddeliteľnú súčasť aj poetické texty. Samotné slovo a jeho grafický záznam ho upútal a bol mu zdrojom inšpirácie pre výtvarné pretransformovanie a interpretáciu (Help, 1975 - 78; Idea, 1976 - 86).

Raná tvorba J. Meliša sa stre-tla s pop-artom. Autor vo svojej tvorbe popri už spomínaných ten-denciach uplatňuje najmä princípy konceptuálneho umenia s cieľom nielen zobraziť tému, ale zaujať k nej postoj, načrtiť možnosť rieše-nia. Tieto vplyvy majú u J. Meliša len charakter inšpirácií. Autor si vždy uchováva svoj charakter - epi-ckú obsahovaosť výpovede, expresiu a dramatičnosť výrazu, ktorá využíva napätie dynamiky pohybu v kom-poziции.

J. Meliš patrí k tým autorom, ktorí sa medzi prvými na Slovensku začali vyjadrovať k otázkam ekoló-gie a uvedomili si jej závažnosť. Už jeho výstavy Prostredia z rokov 1970, 1971, 1973, 1974 poukázali na možné dôsledky netolerantného vstupu človeka do prírody. Akcia Help z rokov 1975 - 78 obsiahla túto problematiku v širších inter-pretáciach - od potreby ochrany Zeme, cez urbanizmus mestských aglomerácií až po zodpovednosť ľud-skej civilizácie za existenciu ži-vota, za zachovanie ľudskej kultúry a našej planéty.

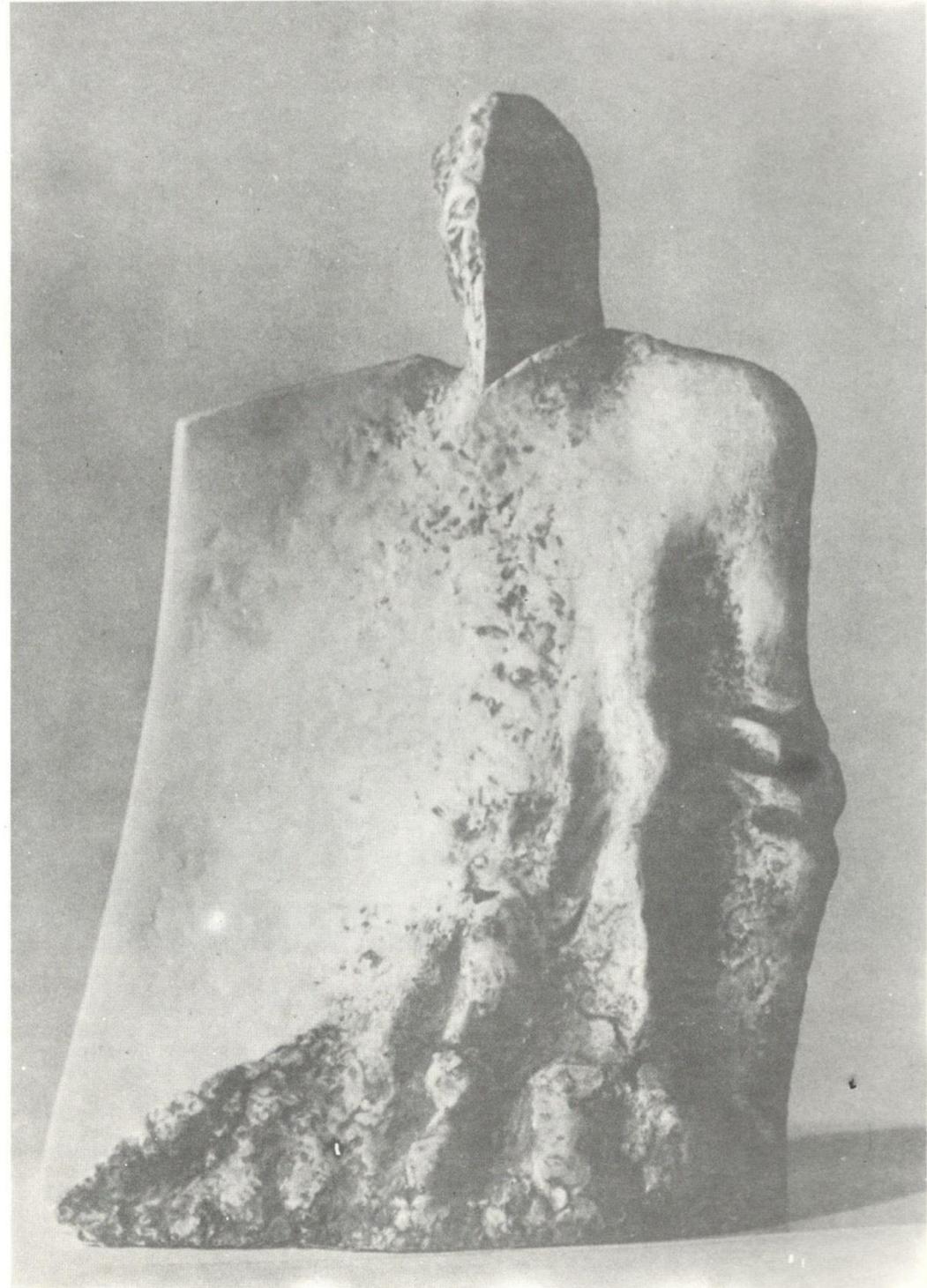
MIKULÁŠ PALKO

11.1.1941 Detva
1955 - 1959 SŠUP Bratislava
1959 - 1965 VŠVU Bratislava
(prof. J. Kostka)
974 00 Banská Bystrica, Nová ul. 7

Tvorba sochára M. Palku je s eko-logickej problematikou priamo tematicky spojená až v polychromovaných drevených reliéfoch Ekologický motív I. a II. z roku 1986. Hrubo rezané a sekane drevené korpusy práce dynamizujú kompozíciu symbolu zeme. Červené škvŕny rany v kontrastne mäkkoo nanesenej farebnej polychrómi stupňujú dramatičnosť diel.

Aj keď priamu zviazanosť s obsahom tejto výstavy nachádzame v prácach M. Palku až teraz, celá jeho tvorba je predchutná cielmi ekologickej aktivity spoločnosti a ľudí na konci 20. storočia. Autor v celej svojej tvorbe hľadá zmysel a rovnováhu života človeka a nachádza ju v jednote s kolobehom bytia prírody. V úcte i pokore pred prírodou, v oslavе jej univerza. Človeka symbolizuje ako oráča, ktorý splýva s hrudou zeme a ktorý by nikdy nemal opustiť tento symbol dialektickej jednoty pretvárateľa, ale zároveň aj syna prírody.

Silu a presvedčivosť práce M. Palku znásobuje jeho dar poetického videnia, schopnosť odkryť nevidené a zobraziť nevysloviteľné. Pred našimi očami, v sochách a reliéfoch, zhmotňuje bytie prírody a jeho atmosféru v esenciálnej podobe, bez akýchkoľvek stôp námahy pri ich zrodu.

MIKULÁŠ PALKO –

RUDOLF SIKORA – Z MESTA VON I., (DETAIL) 1970

RUDOLF SIKORA

17.4.1946 Žilina
1963 - 1968 VŠVU Bratislava
(prof. Matejka)
811 09 Bratislava, ul. Červenej
armády 47

Upúšťa od textových faktografických zložiek a vypovedá len metaforou obrazových kompozícií (cyklu Antropický princíp, 1982 - 87). Základný reprodukovaný alebo komponovaný fotografický motív dopĺňa kresbou svetelným lúčom na fotopapier a cenu.

Tvorivá aktivita R. Sikoru bola najmä v 70-tych rokoch spojená s prednáškovou aktivitou (seminár o urbanizme, 1976 a iné).

Tvorba R. Sikoru charakterizuje racionálnosť úvah o vzťahu človeka a Zeme, človeka a Vesmíru. O aktívite človeka. O zákonitostach, ktoré ho určujú a zároveň ochraňujú. O tom, že ich nerešpektovanie by mohlo mať ničivé následky. Autor svoje práce stavia na vedomostiach zo štúdia najnovších vedeckých poznatkov. Jeho cieľom je vypovedanie myšlienky a náčrt projektu riešenia. Preto boli R. Sikorovi tak blízke princípy konceptuálneho umenia.

Po raných abstrahovaných krajinárskych motívoch (Kamenné krajiny) a prácach Topografie, 1966 - 1971 prišli realizované projekty autových akcií Z mesta von, 1970. Šípky, ktoré kreslil do snehu boli jeho prvým zhutneným symbolom vydrenia potreby a nutnosti kontaktu človeka s prírodou.

Od roku 1970 sa začal autor intenzívne venovať poznávaniu Vesmíru, vzťahu času a priestoru, vzťahu minulosti, prítomnosti a budúcnosti. Vždy so zorným uhlom pohľadu na život človeka v individuálnej, časovo obmedzenej existencii i všeobecnej podobe. Vznikli projekty Čas... ...Priestor, 1970; Minulosť - súčasnosť - budúnosť, 1971 - 75. K nim patrí kompozícia Rezy civilizáciami, 1972, ktorá obrazom i slovom zaznamenávala historický vývoj človeka i možnú hrozbu nukleárnej katastrofy. V tomto období autor využíval hlavne prostriedky fotografie, tlače a faktografických textov. Jeho práce boli na pomedzí výtvarného umenia a grafického záznamu všeobecnej ľudskej aktivity.

V ďalších cykloch Výkričníky a otázniky, 1973 - 74, Ochrana života, Zachovanie života, Habitat, Grafy a diagramy apeloval na potrebu naliehavosti riešenia, vytváral konceptie riešenia.

V najnovšej etape tvorby R. Sikora sa zasa začína postupne vracať do oblasti výtvarného prejavu.

MILAN SOKOL

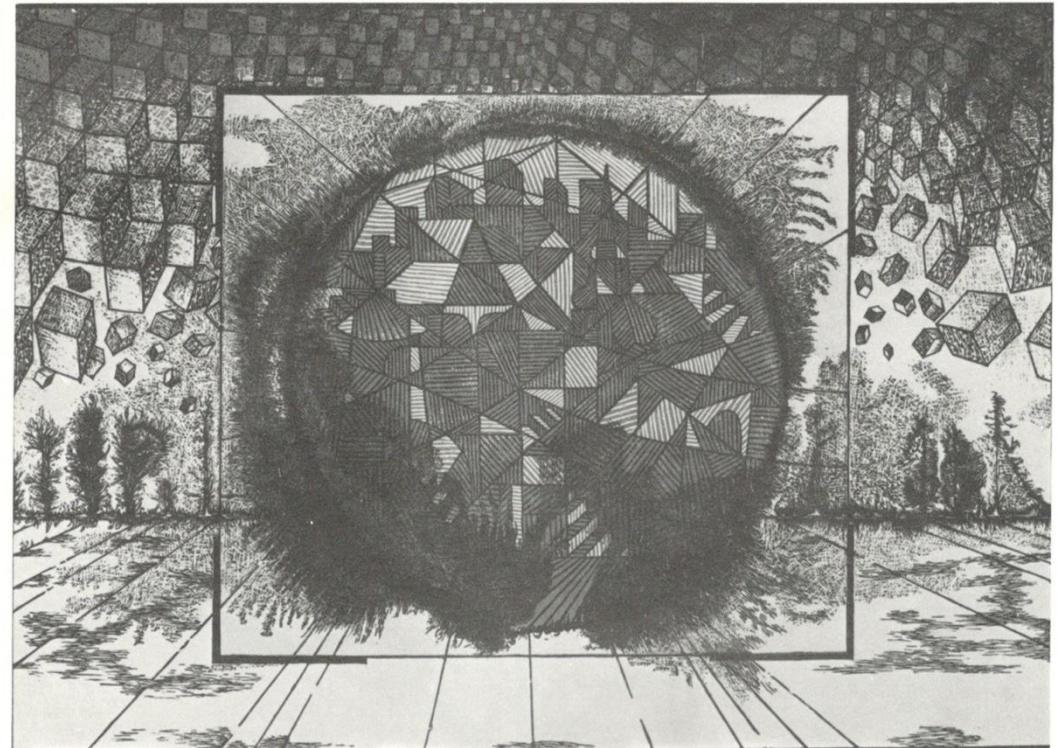
30.5.1952 Banská Bystrica
1967 - 1971 SŠUP Kremnica
1973 - 1978 AVU Krakov
(prof. W.Chomicz,
F. Bunsch)
974 00 Banská Bystrica, Horná 42

Autor M. Sokol sa ako jeden z mála grafikov venuje vo svojej tvorbe programovo a v hlbších súvislostiach ekologickej problematike. Od všeobecnejších filozoficko-meditatívnych grafických listov o spolužití prírody a technickej civilizácie v súbore diplomovej práce (1978) prešiel v pohľade na túto tému ku kresbám mestských vedút.

V grafických listoch po roku 1980 sa jeho práce viac primkli k tématam súčasnosti a jeho diela dostali konkrétny a úderný obsah. Objavil sa kritický tón. V expresívnych grafických listoch poukazuje na späťosť životného prostredia a života človeka v meste. V grafikách Prelúdium na známu tému (1983) a Snívalo sa mi v tráve (1983) hovorí o problematike veľkých sídliskových aglomerácií. Vo figurálnych prácach Križovatka (1985) a V tuneli (1985) na ovplyvnenie spôsobu života človeka a jeho vzájomných spoločenských vzťahov životným prostredím.

M. Sokol do výrazu svojich expresívnych prác zapája deformáciu tváru, dynamiku rytia, mäkkosť liniek, dramatický účinok kontrastu svetla, farby a vnútorného pohybu.

V menšej miere sa venuje aj otázkam vyspelej technickej civilizácie.

MILAN SOKOL – NARODENIE MESTA, 1978

DEZIDER TÓTH – KRABIČKA, 1974

DEZIDER TÓTH

13.3.1947 Výčapy - Opatovce
1962 - 1966 SŠUP Bratislava
(prof. R. Fila)
1966 - 1972 VŠVU Bratislava
(prof. L. Čemický,
P. Matejka)
811 08 Bratislava, Moskovská 1

Tvorbu maliara D. Tótha od jej počiatku charakterizovala nekonvenčnosť pohľadu a prístupu k námetu diel i tendenciam výtvarného umenia. Vždy ich obohatil svoju osobitou poéziou a poetikou výtvarného videnia i myslenia, vtipom a hraťosťou. A to, čo je podstatné na jeho tvorivej práci, je jeho schopnosť intuúcie a zároveň racionalného uchopenia črt a aktuálnych otázok doby a času, ktorý žije.

Ešte ako poslucháč VŠVU v roku 1969 vytváril olej Schovávačka. Šedivosť smogu na obrazovej pokrýva celú krajinu a všetko živé v nej, symbolizované reliéfom stromov a motýľov. Z tohto obdobia a problematiky je aj obraz mestskej civilizácie Ulica plná plášťov do dažda.

Princípy výtvarnej aktivity formou akcií, konceptuálne tendencie a land - art podnietili D. Tótha k tvorivej práci mimo ateliér a plochu obrazou. (Táto činnosť autora má však svoje impulzy aj v jeho pôsobení v bábkariskom súbore pri SŠUP v Bratislave a akciach s figúrami - bábkami v prírode ešte v dobe štúdia.). Ani v nej nikdy nestratil zo zreteľa výtvarné hodnoty prejavu. Jeho akcia Sneh na strome (1970) je realizovanou výtvarnou poetickou metaforou potreby späťa človeka s prírodou, ich ničím nezastupiteľnej jednoty a obohacovania sa.

Dalšie akcie, tiež zachytené fotodokumentáciou (Krabička, 1974; Štátny sviatok fauny, 1975; Zatvorené, 1975) sú už úderným vyjadrením základných otázok zodpovednosti človeka vo vzťahu k prírode. Prostota a krehkosť poetiky výtvarných prostriedkov jeho obrazovej imaginácie ešte umocňuje hĺbku myšlienok práč (Hra na schovávačku, Vajíčko, Motýle, Presidium naturae).

Večný kolobeh života v prírode, účasť človeka na jeho priebehu - to je téma akcie Transfer (1980). Autor dotykom ruky berie semeno trávy a vracia prírode to, čo od nej prijal a získal, aby sa navzájom znova spoločne obohatili. (Podobnú úctu pred prírodou vyjadril vo svojej akcii s piešťanským bahnom Peter Bartoš v roku 1971.).

D. Tóth realizoval ešte viacero akcií (napr. Stopy), ktoré pokračujú v poetických meditáciach o spätí človeka s prírodou. Akcia Balík (1980) má dva možné póly interpretácie - ako ochrany krehkého kríka kubusom snehu previazaného stuhou a zároveň aj ako symbolu daru človeka človeku.

FRANTIŠEK VESELÝ

16.8.1938 Stropokov

1964 - 1971 VŠVU Bratislava

(prof. L. Čemický,
O. Dubay, J. Želibský)

091 01 Stropokov, Majerská 3

Maliar F. Veselý od skončenia školy žije a tvorí vo svojom rodnom meste a kraji. Vnútorné ľudské spätie s krajom sa prejavuje aj v jeho výtvarnej práci. Žije s krajinou. V obrazoch prežíva jej civilizačné premeny, poukazuje aj na ich negatívny dopad. Kartografické kódovacie línie sú symbolom technicistného prístupu, "jazvy" výkopov zasa symbolom necitlivého zásahu človeka.

Vo svojom vývoji prešiel F. Veselý postupne od abstrahujúco komponovaných kompozícii krajinárskych motívov k realistickejšiemu videňu. Tieto práce získali poetizujúcu atmosféru, ktorá niekedy mení pôvodné myšlienkové východisko tvorby autora.

FRANTIŠEK VESELÝ – KRAJINA S JAZVOU, 1977

